

Interjúinkat olyan külföldről hazánkba települt, bölcsész-, humán- és társadalomtudományi végzettségű személyekkel készítettük, akik a magyar felsőoktatás egyes szegmenseibe is beleláltak, még ha karrierjüket nem is feltétlenül ott valósították meg. Beszélgetőpartnereinket foglalkozásuk, illetve akadémiai pozíciójuk alapján jellemeztük. A beszélgetések magyarul folytak, az első két szövegnél kisebb stilisztikai javításokat végeztünk a gondolatok könnyebb megértése érdekében.

Vanessa Martore, olasztanár

Educatio: Kérlek, mutakozz be röviden!

Vanessa: Vanessa Martorenak hívnak. Olasz irodalom és nyelvtanár vagyok, és majdnem 11 éve élek Magyarországon.

E: Hogyan kerültél kapcsolatba Magyarországgal?

V: Ez még 1989-ben történt... egészen fiatal koromban. 17 évesen pontosan. Diákcserézni jöttünk. Mondhatjuk, hogy véletlenül kerültem ide. Ez volt az első utam külföldre.

E: Az iskola szervezte a diákcserét?

V: Igen, Olaszországban egy reálgimnáziumba jártam, matek-kémia volt a főtárgyam. Ha jól emlékszem, 1988-ban kezdték kinyitni a határokat az úgynevezett nyugati országok felé. Akkor indultak a diákcserék is. Mi voltunk az első vagy a második év, amelyből lehetett kelet-európai országba jönni. Ez akkor annyira új volt, hogy az 1000 fős iskolából csak tízen jöhettünk. Én egyedül voltam az osztályomból. Csak a kíváncsiság hozott ide, és persze küldtek a szülők is, hogy menjél Magyarországra, menjél Budapestre. Apukám is volt már itt egyszer a 60-as években, szóval én is eljöttem.

Ez volt az első külföldi utam, az első repülés. A család, ahol voltam, tipikus magyar család volt: elvált szülők, értelmiségiek valamennyire. Sok zsíros kenyeret ettünk, de volt sok könyv is... szóval nem volt burzsoá beképzeltség. Ez nagyon tetszett nekem! Volt összesen hét gyerek. Négy gyerek az anyukával lakott, három gyerek az apukával. Az apuka háza nyitva volt mindenkinek. Nagyon érdekes család volt!

E: Tartod velük a kapcsolatot?

V: Persze, máig tartom. A papa már meghalt, ezért megváltozott sok minden. Mindenki külön ment lakni, családja van már stb. stb. Egyébként a következő évben, 1990-ben Oroszországba is elmentem, szintén diákcserével, és ez a két tapasztalat teljesen megváltoztatta az életemet. Akkor döntöttem el, hogy nem fogok egy laborban vegyészként elpusztulni, inkább más kultúrákról tanulok, és irodalommal foglalkozom. Ez a két utazás indított el ezen az úton.

E: Az egyetem után miért döntöttél úgy, hogy Magyarországra jössz dolgozni?

V: Muszáj volt. Nagyon nehéz volt ez a nyelv, ezért ösztöndíjjal minden évben egy-két hónapot itt töltöttem. A szakdolgozathoz is szükséges volt, és a továbbtanuláshoz is. Finnugorisztikából nem lehetett doktorálni Olaszországban. Máig se lehet, azt hiszem. Szóval, aki finnugorisztikát vagy magyar irodalmat tanult, annak ide kellett jönni, nem volt karrier lehetőség Olaszországban. Finnországba is mehettem volna, ha Balassi Bálint érdekében volna, de én nem Balassi szakértő vagyok, hanem a 20. század irodalmával foglalkozom, ezért jöttem inkább Magyarországra. 2000 óta élek Magyarországon, és 2001-ben fejeztem be az egyetemet.

E: Az egyetemi oktatás miben tért el az olasz egyetemi oktatástól?

V: Egy évig doktorira jártam Budapesten, az valamennyire hasonlított az olasz egyetemre, de Olaszországban függetlenebbek voltunk. Mozgalmat szerveztünk, szemináriumokat, tantárgyi csoportmunkákat. Itt mindenki „iskolába jár”, egész nap ül az iskolapadban, aztán hazamegy. Kevés a kulturális élet vagy a politikai vita.

E: A szervezkedés hogyan zajlott?

V: Volt egy terem, amit lefoglaltunk, és akkor önkéntesen szerveztünk programokat, szemináriumokat, mindenfélét. Ezért is tartott olyan sokáig, hogy befejezzük az egyetemet, mert mindennel foglalkoztunk, csak a vizsgákkal nem. Néha-néha vizsgáztunk is egyet, de nagyon sokat vitatkoztunk, beszélgettünk, irodalomról, politikáról, filozófiáról, meg kulturális témákról, aktuális dolgokról. Itt ezt nem láttam.

E: Jártál máshol is külföldön?

V: Voltam még Németországban. De az egyetem alatt sok helyen nem voltam, mert mindig ingáznom kellett Magyarország és Olaszország között. 4–5 éve kezdtem igazán utazgatni, Európán belül meg kívül, de élni sehol nem éltem hosszabb időt, csak itt Magyarországon.

E: Hol volt Magyarországon az első munkahelyed?

V: Az első munkahelyem egy gimnáziumban volt. 2001-ben kezdtem el dolgozni, mint történelem-irodalom tanár. Ez egy két-tannyelvű olasz-magyar gimnázium volt Kőbányán.

E: Milyen nehézségeid voltak az első időkben?

V: Már majdnem 11 éve élek itt, és ebben nagyon változó időszakok voltak. Az elején a nyelvi nehézség volt a legnagyobb. Sokkal rosszabbul beszéltem magyarul. Az ember egyre többet ért, de úgy érzi magát, mint egy idióta, mert nem tudja elmondani, amit akar. Magasabb szintű, irodalmi, politikai vagy filozófiai kontextusban ez nagyon frusztrált. Tudtam, hogy jól értettem, amennyit értettem, de nem tudtam kifejezni magamat. Ez volt az első években. Aztán jött egy érdekes állapot: hogyha Olaszországba mentem, akkor Magyarország hiányzott, ha itt voltam, Olaszország hiányzott, igazán csak utazás közben éreztem jól magam. Ezért sokat utaztam. De ez is elmúlt, teljesen. Néhány éve megnyugodtam. Ha itt vagyok, jól vagy rosszul érzem magam, de úgy, mintha a saját hazámban lennék. Ha Magyarországon vagyok, nem külföldön érzem magam. Sokáig irritáló volt, ha úgy bántak velem, mint egy külföldivel, de úgy érzem néhány éve ez is megváltozott.

E: Változott a helyzet?

V: Vagy a helyzet változott, vagy én változtam. Kevésbé találkozom olyan emberekkel, akik gorombák lennének velem, csak, mert külföldi vagyok. Egyébként nagyon vegyes társadalom a magyar. A legjobb emberek és a legrosszabbak vannak egy helyen. Nagyon nagy a különbség az emberek között. Az anyagiakban is. Itt minden van: a prolitól a burzsoáziáig. Nálunk a középréteg a legnagyobb. Itt mindennel találkozom. De nekem tetszik, hogy itt minden olyan vegyes.

E: Szerinted mi az, amivel még nem sikerült megküzdened? Vannak még nehézségek a mindennapokban?

V: Nincs semmi, ami nagy akadály lenne, de azért még érzem, hogy kívülálló vagyok, „külföldi”, „turista”. Ez még mindig egy picit érződik. De lehet, hogy ez természetes, bárhol lennék Európában vagy Amerikában. Nem tudom. Itt nagyon sokféle ember van, bár még nem annyira vegyes a társadalom, mint például Londonban, Párizsban vagy New Yorkban. A másik probléma a bürokrácia, de ezt már megszoktam. Olaszországban is mindig harcolok a bürokráciával, így ez nem újdonság. Itt is, mint Rómában, sok az értelmetlen szabály. Ez egy mentalitás. Nincs rugalmasság. Ez egy kicsit rosszabb Magyarországon, mint Olaszországban.

E: Meg tudnád ezt konkrétan is fogalmazni? Milyen alapvető kulturális különbségeket látsz Olaszország (Róma) és Magyarország (Budapest) között?

V: Itt több a rend. Nem annyira, mint Németországban vagy Ausztriában. A magyarok számomra a németek és az olaszok között vannak; igyekeznek Németország felé, hogy rend és pontosság legyen, de ez nem mindig sikerül nekik. Persze Közép- vagy Észak-Olaszország sem különbözik nagyon Ausztriától vagy Magyarországtól ebből a szempontból. De merevek a magyarok általában, merevebbeknek tűnnek nekem, és ez sok mindenben megjelenik. Néha nagyon jót nevetünk ezen. Például, ahogy a postán sorban áll mindenki, és nem veszi észre, hogy van egy másik ablak is, amelyik üres. Az olaszok azonnal megkérdezik, hogy át lehet-e menni, de a magyarok ott maradnak a sorban, nem mennek át a másik pénztárhoz.

E: Az élelmiszerboltban azonban pont fordítva van: hogyha nyitnak egy új kasszát, akkor mindenki azonnal odafut. Aki a sor végén állt, előre kerül. Angliában ez nem így van. Az lehet át a másik kasszához, aki a sorban a második volt. Ezek is kulturális különbségek. Olaszországban hogyan viszonyulnak a külföldi munkavállalókhoz? Könnyű ott külföldinek lenni?

V: Attól függ, milyen külföldi vagy. Ha román vagy, vagy albán, vagy arab országból jössz, akkor nem biztos, hogy olyan könnyű. Ha magyar vagy, vagy német, vagy francia, akkor sokkal könnyebb. Szóval attól függ, honnan jön az ember, és milyen a kulturális szint.

E: Ezt hogy érted?

V: A kulturális szintben hatalmas a különbség Olaszországon belül. Valahol nagyon könnyű beilleszkedni, mert van munkahely, de ha egy kisebb észak- vagy dél-olaszországi városba megy az ember, nem tud integrálódni, mert ott a társadalom is zártabb, más nyelvet beszélnek, nem tudnak angolul, vagy más külföldi nyelveken. Ha munkás az ember, még nehezebb a beilleszkedés. Ez valószínűleg mindenhol a világon így van. A magas kulturális szinten lévő ember, akárhonnan jön, könnyebben be tud illeszkedni.

E: Most beszéljünk egy kicsit a személyes kapcsolataidról. Mennyire intenzív a kapcsolatot a helybéliekkel? Vannak, lettek magyar barátaid?

V: Persze. Nem is nagyon vannak olasz barátaim. Van egy-két külföldi barátom, de a legjobb barátaim magyarok. Természetesen napi kapcsolatban vagyok velük.

E: A férjed azonban nem magyar. És van egy gyermeked is, aki még nem beszél, de ha beszélni fog, valószínűleg nem magyarul szólal meg először.

V: Természetesen magyarul is beszélni fog, mert Magyarországon él, és ez a környezete nyelve, de olaszul és spanyolul is beszélni fog, mert mi otthon spanyolul beszélünk. A párom kolumbiai, ezért olasz és spanyol lesz az anyanyelve.

E: Jelenleg mivel foglalkozol a kicsi mellett?

V: Jelenleg olaszt tanítok, meg fordítok, meg persze mindent csinállok, ami az olasszal kapcsolatban van. Most voltam, például, egy hangfelvételen. Egy eredeti olasz nyelvű hangfelvételhez adtam a hangomat. De leginkább tanítok, két gimnáziumban, az Olasz Intézetben, meg otthon, magánórákat adok.

E: Voltak olyan céljaid, amit itt Magyarországon könnyebben értél el, mint otthon?

V: Igen, a munkában. Hiába keres kevesebbet az ember, itt nem kellett soha pincérként dolgoznom, vagy munkásként. Foglalkozhattam a saját területemmel, irodalommal, nyelvvel, fordítással. Szóval itt egy bölcsésznek több lehetősége van, mint nálunk...

E: Nálatok mit csinálnál?

V: Olaszországban túl sok a bölcsész. Inkább a technikusokat, a mérnököket keresik. A bölcsészek munkanélküliek. Itt is így lesz szerintem lassan, csak még tanárként függetlenebb az ember, mert függetlenebb az iskola, felvehet, és ha jól dolgozol, akkor van munkád. Nálunk központosított a rendszer. Három évig kell valamilyen speciális iskolába járnod, hogy szerezzél egy papírt, utána lehet pályázni, és ki tudja, talán 10 év múlva találnak neked egy helyet, valamelyik megyében. Szóval, ez egy abszurd helyzet!

E: Tehát az iskolának nincs joga felvenni téged?

V: Nincs. Azt hallottam, hogy most itt is akarnak valami hasonlót. Ha így lesz, akkor ennek is vége lesz...

E: Látsz olyan célokat, amelyeket nem lehet elérni Magyarországon?

V: Itt is úgy van, mint nálunk: ha nem ismeresz valakit, nehezen boldogulsz. A kapcsolatteremtés nagyon fontos, csak ismerősön keresztül lehet munkát szerezni. Szerintem Angliában vagy az Egyesült Államokban könnyebb a saját képességedre építeni. A másik dolog: nekem olyan érzésem van, hogy mi olaszok sokkal kevésbé vagyunk ambiciózusak, mint a magyarok. Nem akarunk valamit elérni, vagy jobbak lenni, vagy nem tudom mi. Az ember azért megy egyetemre, mert érdekli valami, érdekli, amit olvas, hall... ezért volt egy csomó időnk másokkal foglalkozni, a társunkkal, olvasással, mindennel. Itt nagyon a célra figyel mindenki. Az emberek bizonyos eszközöket Machiavelli-szinten használnak azért, hogy elérjenek valamit.

E: Mi az, ami leginkább ideköt?

V: A magyar nyelv. Az gyönyörű! Állandóan tanulok, akármilyen szöveg kerül a kezembe, régi vagy kortárs irodalom, gazdag és fantasztikus a magyar költészet, a próza, minden. A nyelv struktúrájában annyi lehetőség van, hogy öröm minden nap magyarul beszélni. Szóval a magyar nyelv, a hagyományok, a népzene, a legendák, az egész magyar kultúra nagyon gazdag és különleges.

E: Milyen terveid vannak a közeljövőre?

V: Szeretnék a gimiből egyetemre kerülni. Szakmai szempontból érdekesebb lenne egyetemistának tanítani. Van más tervem is: egy saját vállalkozás. Mondjuk, valamilyen turisztikai vállalkozás vagy egy büfé, mert a férjemmel imádunk enni...

E: Valamikor egy kolumbiai zenekar menedzsere is voltál...

V: Igen, imádom a zenét is. Mondtam a férjemnek, ha sok pénzt fog keresni, akkor én visszamegyek zongorázni egy kicsit.

E: El tudnád képzelni, hogy hosszabb időt töltsél itt Magyarországon?

V: Igen.

E: Miért?

V: Mert szeretem, hogy ilyen vegyes a társadalom, sokféle a kultúra, és mert elég magas az alapfokú műveltség. Az emberek műveltek, és mindenki megtalálhatja Magyarországon, főleg Budapesten a helyét. A magyarok érdeklődnek minden iránt, nincs szerintem olyan dolog, akár keleti, akár más, amit nem találunk meg itt. Szóval, sokoldalúak a magyarok, és tetszik nekem, hogy mindenki megtalálja a saját közegét, zenéjét, irodalmát stb.
E: Akkor el tudnád képzelni azt is, hogy örökre itt maradsz?

V: Örökre? Mi az az „örökre”? Lehet, de biztos, hogy utazásokkal közben, egy-egy évet itt-ott-amott eltöltve, mert kíváncsi vagyok más kultúrákra is.

E: Köszönöm a beszélgetést!

(Az interjút Troján Anna készítette.)

Robert Kemkers, társadalomkutató-vállalkozó, PhD jelölt

Educatio: Először mutatkozz be röviden az Educatio olvasóinak!

Robert: Robert Kemkersnek hívnak. 32 éves vagyok. Észak-Hollandiából jöttem Magyarországra. 2002 óta élek itt. Négy diplomám van. Jelenleg Pécsen a PTE TTK Földrajzi Intézetében a Földtudományi Doktori Iskolában végzem a PhD tanulmányaimat. A védés előtt állok. Vendégoktatóként oktatok is az egyetemen, de van egy saját vállalkozásom is. Ingatlanokkal kereskedek. Pécs agglomerációjában élek, Pellérdön, kapcsolatban, egyelőre gyermek nélkül.

E: Hogyan kerültél Magyarországra?

R: Eredetileg jogász voltam, de mellette tanultam földrajzot és város- és vidékfejlesztést, és egy kicsit holland irodalmat is. A diplomamunkám miatt kerültem ide. 2003-ban visszamentem Hollandiába, majd 2003 végétől 2006-ig folyamatosan itt voltam, aztán újra visszamentem. Félig ott, félig itt, de most tavaly nyár óta megint állandóan itt lakom. Eredetileg, a legtöbbit az MTA Regionális Kutatási Központban dolgoztam, itt voltak kapcsolataim. De naponta bejártam az egyetemre is. Az utóbbi években, amióta vállalkozó vagyok, egyre kevesebbet járok be. Ha elvégzem a PhD-t, szeretném, ha legalább hetente egy napot a Regionális Kutatási Központban vagy az egyetem jogi karán vagy még inkább a földrajzi karán dolgozhatnék valamilyen kutatási programban.

E: Miért pont Magyarországra jöttél 2002-ben?

R: Ez véletlen volt. Már kész volt a jogi diplomamunkám, de volt még pár hónapom, így megnéztem, hol lehetne külföldön tanulni. Az Erasmus csereprogramban voltak mindenféle egyetemek, de földrajzi témában úgy találtam, hogy vagy Közép-Finnország, vagy Pécs lenne jó. Gondoltam, Finnországban még sose voltam, Magyarországon már voltam egy hetet '98-ban, amikor körutazást tettem Közép-Európában. Végül az időjárás és a szép lányok miatt döntöttem úgy, hogy Pécsre jövök. Groningenben találkoztam magyar diákokkal, nagyon szép lányok voltak és nagyon finom ételeket főztek. Gondoltam, ha mindenki olyan szép Pécsen, akkor oda kell menni. Amikor ide kerültem, nagyon tetszett minden. Aztán megismerkedtem egy erdélyi lánnyal, aki itt tanult, és ez is egy ok volt, hogy itt maradjak.

Groningenben a professzorom, aki közigazgatási jogot tanított, nagyon szerette volna, ha én is a jogi karon maradok, valami módon; és erre éppen volt finanszírozás. Mondtam,